

TVOŘENÍ SLOV V ČEŠTINĚ

Slovo tvoří:

- kořen - je to ta část slova, která je stejná u všech slov svým významem příbuzných
- předpona - je to ta část slova, která je připojena před kořen a mění význam slova
- přípona - je to ta část slova, která je připojena za kořen a mění význam slova
- koncovka - je to ta část ohebného slova, která se v jeho různých tvarech mění

Různé uspořádání slova:

<i>předpona + kořen</i>	<i>vý + let</i>
<i>kořen + přípona</i>	<i>les + ík</i>
<i>kořen + koncovka</i>	<i>holub + i</i>
<i>předpona + kořen + přípona</i>	<i>vy + mysl + it</i>
<i>předpona + kořen + koncovka</i>	<i>po + břez + í</i>

1) Odvozování = pomocí předpon a přípon

a) předponami (prefix):

- slovotvornými = mění význam slova (např.: dopis ® zápis ® úpis)
- gramatickými = pouze u sloves, tvoří vidové dvojice (např.: pozorovat ® zpozorovat)

b) příponami (suffix): ke slovu, přípony mají různé hláskové varianty, mohou měnit slovní druh

- slovotvornými: učít ® učitel => sloveso na podstatné jméno
- gramatickými = všechny ostatní přípony (např. přípony při stupňování přídavných jmen 1. - 2. stupeň)
- u slov pak rozlišujeme kořen, předpony, přípony, koncovky a kmen (celé slovo bez koncovky)

2) Skládání = ze dvou kořenů a kombinací předpon, přípon a koncovkou vznikají:

a) složeniny vlastní (pravé) = pokud takové slovo nerozdělíme na kořeny, nemohou existovat samostatně, je nutné je upravit

- jako spojovník kořenů se používají samohlásky o, e, i, např. černobílý, maloměsto,

b) nevlastní (nepravé) složeniny = tzv. spřežky

- dají se rozdělit na dvě samostatná slova bez další úpravy (např. sebe/kritika), jen změníme jejich pořadí

c) hybridní složeniny = takové, kde jeden kořen je české slovo a druhý cizí slovo (např. elektro/přístroj)

- také u nich určujeme předponu, příponu, kořen, koncovku

3) Zkracování = vznikají zkratky a zkratková slova

a) zkratky - z prvních písmen několikaslovného názvu, neskloňují se

- např. ODS, ČSSD, ...

b) zkratková slova - vznikají z nepravidelného zkracování prvních písmen nebo slabik několikaslovných názvů

- skloňují se

- např. Čedok, -u, -u, Ā , ...

- Spofa, -y, ...

Ostatní způsoby tvoření slov:

- mechanické krácení (Dora z Dorota)

- nastavování slov (malilinký)

- překrucování slov (safraporté, zadržápený)

- křížení slov (bezbožný + neznaboh = beznaboh)

- pojmenování podle prvního slova (Otčenáš)

univerbizace (výpadová silnice --> výpadovka) x multiverbizace